

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE

Slovenská imigrace v Česku

Bakalářská diplomová práce

Obor studia: Migrační studia

Autor: Zdeněk Mužný

Vedoucí práce: doc. PhDr. Daniel Topinka, Ph.D.

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma „*Slovenská imigrace v Česku*“ vypracoval samostatně a uvedl v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil.

V Olomouci dne

Podpis

Anotace

Jméno a příjmení autora:	Zdeněk Mužný
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Název bakalářské práce:	Slovenská imigrace v Česku
Název v angličtině:	Slovak immigration in the Czech
Studijní obor:	Migrační studia
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Daniel Topinka, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023
Klíčová slova:	Integrace, studenti, zaměstnanci, Československo, Praha, Důvody migrace

Anotace v češtině

Slovenské imigraci do Česka je věnována malá pozornost. Je považována za bezproblémovou a její rozsah je přičítán minulé společné historii, kdy Češi a Slováci tvořili jeden společný stát. Tím, že je tato imigrace nahlížena jako bezproblémová a samozřejmá, je možné, že nám uniká celá řada důležitých informací o ní a jejích aktérech. Teoretická práce se zaměřuje nejdříve na popis této imigrace, uvádí základní data o imigraci ze Slovenska od vzniku Československa do současnosti. Slováků v Česku přibývá, tvoří přibližně pětinu všech cizinců v zemi. Teoretická část se zaměří na pojmenování překážek, které slovenští imigranti mají při svém začleňování do české společnosti. V oblasti vzdělávání a zaměstnanosti existují jen domněnky, že žádné obtíže nemají.

Anotace v angličtině

Little attention is paid to Slovak immigration to the Czech Republic. It is considered problem-free and its extent is attributed to the past common history, when Czechs

and Slovaks formed one common state. By making this immigration unproblematic and self-evident, it is possible that we are missing a lot of important information about it and its actors. The work will first focus on the description of this immigration, will provide basic data on immigration from Slovakia from the founding of Czechoslovakia to the present. The number of Slovaks in the Czech Republic is increasing, making up approximately one-fifth of all foreigners in the country. The theoretical part will focus on naming the obstacles that Slovak immigrants have in integrating into Czech society. In the field of education and employment, there are only assumptions that they have no difficulties.

OBSAH

ANOTACE	2
ÚVOD	5
1 SLOVÁCI V ČESKU	6
1.1 Každý desátý zaměstnanec v Česku je cizinec.....	6
1.2 Druhy pobytů v Česku	6
1.3 Slováci jako menšina	8
2 HISTORIE ČESKO SLOVENSKÉ MIGRACE.....	10
2.1 První republika	10
2.2 Poválečné období.....	12
2.3 Rozdělení Československa a vznik slovenské menšiny	14
2.4 Otázka státního občanství	15
2.5 Otázka trvalého a dlouhodobého pobytu.....	16
2.6 Asimilace	16
2.7 Migrace po roce 1993	17
3 ZAHRANIČNÍ STUDENTI NA ČESKÝCH VYSOKÝCH ŠKOLÁCH.....	19
3.1 Počty zahraničních studentů	19
3.2 Spokojenost se studiem	20
3.3 Ekonomický přínos zahraničních studentů.....	22
4 SLOVENŠTÍ ZAMĚSTNANCI V ČESKÉ REPUBLICCE	23
4.1 Počet Slováků pracujících v České republice	23
4.2 Důvody migrace Slováků do České republiky	24
ZÁVĚR.....	25
ZDROJE	26

Úvod

Téma integrace Slováků v České republice je historicky v naší zemi zcela běžné a samozřejmé. Proto jsem se chtěl v této bakalářské práci podívat podrobněji na historický vývoj Česko slovenské migrace, jak v minulosti docházelo k migraci do České republiky, co Slováci k této migraci vedlo. Kde se v České republice usadili a v jakých oborech pracovali. Zajímavá je samotná migrace v poválečném období, kdy slovenští migranti osídlovali pohraničí po odsunutých Němcích, na toto téma jsem se chtěl též podrobněji podívat. Dalším výrazným aspektem migrace Slováků do České republiky je migrace politických funkcionářů a dělníků do Prahy během normalizace. Ovšem nejvýraznějším a pro Českou republiku nejpřínosnějším je vysoký počet slovenských studentů na našich vysokých školách, kteří zde po studiích zůstávají a doplňují tak české absolventy vysoce kvalifikovaných oborů. Pro moji bakalářskou práci jsem využíval internetové odborné zdroje a knihy zabývající se migrací Slováků.

Cílem mé práce je sledovat vývoj slovenské imigrace do ČR a popsat některé aspekty této imigrace pro českou společnost po roce 1989, konkrétně chci charakterizovat slovenské studenty a slovenské zaměstnance v České republice. Má práce pojednává o příčinách a motivech, které vedou k migraci Slováků do České republiky, dále sleduje historický vývoj migrace Slováků do České republiky.

Samotná práce je členěna do čtyř kapitol. V první kapitole charakterizují Slováci v Česku, snažím se nahlédnout do struktury zahraničních zaměstnanců v Česku, ve které Slováci dominují, dále přibližuji, jaké podmínky pro pobyt v České republice Slováci jako občané Evropské unie mají. V závěru kapitoly popisují Slováci jako menšinu. Ve druhé kapitole jsem charakterizoval historii vzájemné Česko slovenské migrace, začátek této kapitoly patří první republice, ve které výrazně tato migrace začala. Pokračuji poválečným období a celkově až po současnost se snažím popsat, jak se migrace vyvíjela a zároveň i přibližuji, jaký význam tato migrace měla pro Českou republiku. Ve třetí kapitole charakterizují zahraniční studenty na českých vysokých školách, u kterých je podobně jako u slovenských zaměstnanců studium slovenských studentů na českých vysokých školách pro Českou republiku velice významné. V poslední kapitole charakterizují slovenské zaměstnance v České republice, popisují počty Slováků pracujících v České republice a uvádím jejich důvody pro migraci těchto zaměstnanců do České republiky.

1 Slováci v Česku

1.1 Každý desátý zaměstnanec v Česku je cizinec

Podle odhadu Ministerstva práce a sociálních věcí bylo ke konci roku 2017 v České republice zaměstnáno přes 644 164 zahraničních pracovníků v pozici zaměstnance. Dalších více než 97 803 bylo registrováno jako podnikatelé nebo živnostníci. Zahraniční pracovníci se tak podíleli 14,2 % na celkové zaměstnanosti v ČR. Přes 43 % zaměstnaných cizinců tvořily ženy, téměř 42 % byli občané EU. Největší skupiny cizinců s povolením k pobytu tradičně tvoří Slováci, Ukrajinci a Vietnamci. Jednotlivé skupiny cizinců se od sebe značně liší. Například Slováci jsou většinou třicátníci, ze všech cizinců mají nejvyšší vzdělání, obsazují nejkvalifikovanější místa, a mají proto nejvyšší výdělků. Práci si nacházejí ve větších městech a v Praze. Slováci jsou druhou nejpočetnější menšinou v ČR. Podle nejnovějších odhadů jich na našem území žije asi 350 až 400 tisíc. Tvoří 43 % všech cizinců oficiálně pracujících v ČR a patří jim též první místo v počtu osob, kterým bylo uděleno české občanství. Mezi Slovenskem a územím dnešní České republiky probíhá rozsáhlá výměna osob již od meziválečného období. Díky kulturní, jazykové a geografické blízkosti mají s českou majoritou velice dobré vztahy. Zřejmě i díky neproblematičnosti slovenské menšiny v ČR není toto téma souhrnně zpracováno. S pomocí internetových a knižních zdrojů se vás s touto významnou menšinou u nás pokusím blíže seznámit. (www.czso.cz, 2019), (úřad, 2021)

1.2 Druhy pobytů v Česku

Občané Slovenska mohou na území ČR pobývat bez omezení. Jako občané EU si mohou požádat o potvrzení o přechodném pobytu občana Evropské unie. Po 5 letech nepřetržitého pobytu v České republice si mohou požádat o povolení k trvalému pobytu. Dále platí, že pokud občan EU, který je zároveň rodinným příslušníkem jiného občana EU, může o povolení k trvalému pobytu požádat již po 2 letech nepřetržitého pobytu na území České republiky, a to za podmínky, že je rodinným příslušníkem občana EU více než 1 rok. Pokud je rodinným příslušníkem občana EU, může na území ČR požádat o přechodný pobyt rodinného příslušníka občana EU, nebo splňujete-li zákonné podmínky, o trvalý pobyt. (Migrace.com), (politiky, 2021)

Přechodný pobyt

O tento pobyt je možné požádat na území ČR na pracovišti Ministerstva vnitra ČR. K žádosti je třeba doložit vyplněný formulář, platný cestovní doklad, účel pobytu, fotografie, doklad o zajištění ubytování, pokud není účelem pobytu zaměstnání, podnikání či jiná výdělečná činnost, potvrzení o zdravotním pojištění. Lhůta pro rozhodnutí je 60 dnů. Průkaz o povolení k přechodnému pobytu se vydává na 5 let nebo na dobu neurčitou. Za vydání průkazu se nehradí žádné poplatky. (Migrace.com), (politiky, 2021)

Přechodný pobyt občana EU

Pobyt občana EU a jeho rodinných příslušníků na území EU cizinec může pobývat na území přechodně bez víza, je-li občanem EU. To znamená, že může v ČR pobývat bez jakéhokoli zvláštního povolení po libovolně dlouhou dobu, a to pouze na základě cestovního dokladu nebo průkazu totožnosti. Jedinou povinností je, pokud předpokládaná délka pobytu překročí 30 dnů, do 30 dnů ode dne vstupu, ohlásit na policii místo pobytu. (Migrace.com), (politiky, 2021)

Přechodný pobyt bez registrace

Výše uvedené pravidlo, že občan EU může v ČR pobývat bez jakéhokoli povolení, znamená, že občan EU nespáchá žádný přestupek, pokud nepožádá o potvrzení o přechodném pobytu. Občan EU tedy může pobývat v ČR ilegálně pouze v případě, že je vyhoštěn. Ovšem i na občany EU se podle cizineckého zákona vztahuje tzv. „ohlašovací povinnost“, pokud doba jejich předpokládaného pobytu v ČR bude delší než 30 dnů. V takovém případě musí ve lhůtě do 30 dnů ode dne vstupu na území ČR ohlásit svoji přítomnost příslušnému odboru cizinecké policie dle místa pobytu v ČR. (Migrace.com), (politiky, 2021)

Přechodný pobyt s registrací

Občan EU může požádat o vydání potvrzení o přechodném pobytu neboli registraci pobytu, pokud hodlá v ČR pobývat po dobu delší než 3 měsíce. Jedná se o zvláštní pobytové oprávnění, na které je právní nárok. Potvrzení o přechodném pobytu není podmínkou pobytu občana EU na území ČR, je proto ponecháno na jeho vůli, zda o vydání tohoto potvrzení požádá či nikoliv. Proto v tomto případě zákon

ani nepoužívá výrazu „povolení“ k přechodnému pobytu. O toto pobytové oprávnění se žádá především z praktických důvodů, kdy je potřebné se prokázat úředním potvrzením o svém pobytu v ČR, např. pro jiný úřad, pro vznik nároku na sociální dávky anebo pro zaměstnavatele. Takto zaregistrovat pobyt lze buď za určitým účelem (zaměstnání, samostatná výdělečná činnost nebo studium) anebo bez určení účelu. Občan EU již tedy nepotřebuje nutně prokazovat účel svého pobytu. Je-li však účel pobytu uváděn, v takovém případě musí občan EU předložit při žádosti o registraci pobytu doklad potvrzující účel pobytu. Tuto registraci pobytu je nutno odlišit od hlášení místa pobytu. (Migrace.com), (politiky, 2021)

Trvalý pobyt

O trvalý pobyt je možno požádat po 5 letech nepřetržitého přechodného pobytu na území ČR nebo po 2 letech nepřetržitého přechodného pobytu na území ČR, pokud jste nejméně 1 rok rodinným příslušníkem občana ČR, který je hlášen k trvalému pobytu na území ČR nebo rodinným příslušníkem občana EU, kterému bylo vydáno povolení k trvalému pobytu na území ČR a v dalších případech, které stanoví zákon. Žádost je podávána na pracovišti Ministerstva vnitra. K žádosti je třeba doložit vyplněný formulář (fialové barvy), platný cestovní doklad splnění podmínky nepřetržité délky pobytu či jiné, zákonem stanovené podmínky pro udělení povolení k trvalému pobytu, fotografie a doklad o zajištění ubytování. Lhůta pro rozhodnutí je 60 dnů. Platnost průkazu o povolení k trvalému pobytu je 10 let a je možné ji opakovaně prodloužit. (Migrace.com), (politiky, 2021)

1.3 Slováci jako menšina

Definovat v současné době slovenskou menšinu není jednoduché. Slovenskou menšinu totiž tvoří všichni Slováci žijící či pobývající na území České republiky. Získá-li Slovák české občanství, neznamená to, že se automaticky musí hlásit k slovenské národnostní menšině v České republice. A na druhou stranu žijí v České republice Slováci se slovenskou národností přirozeně integrovaní do většinové společnosti. V tomto případě jsou Slováci se slovenským občanstvím s různou délkou pobytu zařazeni mezi cizince. V současnosti žije v České republice přes 147 tisíc Slováků s českým občanstvím a deklarovanou slovenskou národností, k národnostní menšině se hlásí asi pět tisíc, v postavení cizinců je 112 tisíc Slováků. Vzhledem k přirozené integraci a změně národnosti (na českou) počty Slováků klesají, nicméně jsou současně doplňovány novými Slováky (v postavení cizinců),

kterým bylo uděleno české občanství. Přirozenou migrací za studiem, za prací či z rodinných důvodů se však počty neustále mění. Po rozdělení Československa v roce 1993 nastal výrazný odliv Slováků z České republiky na Slovensko, údaje z roku 1991 uvádějí počet Slováků 314 877, v roce 2001 je to již pouze 193 190. Jejich počet v roce 2011 klesl dokonce na 147 177. Jedinou relativně pevnou číselnou hodnotou je počet Slováků, kteří se hlásí k národnostní menšině. A tak se dostáváme k zdánlivému protimluvu, Slováci – nejpočetněji zastoupení cizinci v ČR – vykazují v procentuálním srovnání s dalšími národnostmi nejnižší počet lidí aktivně se hlásících k národnostní menšině. Slováci se většinou neorganizují ve slovenských spolcích, nežádají slovenské národnostní menšinové školství a volí přirozenou integraci do české většinové společnosti. Současně ale vykazují Slováci největší počet zapsaných národnostních spolků a to 31. (Petr Bednařík)

V ČR působí 11 občanských sdružení, která se prezentují jako sdružení slovenské menšiny. Jsou to Česko-Slovenská scéna, Demokratická aliancia Slovákov, Folklórne združenie Púčík, Klub slovenskej kultúry (KSK), Obec Slovákov v ČR (ve 12 regionálních Obcích - Praha, Karlovy Vary, Sokolov, Teplice, Plzeň, Stříbro, Kladno, Brno, Tábor, Kroměříž, Karviná, Třinec), Slovensko-český klub, Slovenské folklórne združenie Limbora, Slovenský literárny klub v ČR, Spolok Detvan, Spolok priateľov slovenského divadla, Zväz Slovákov. Na aktivitách slovenské menšiny se podílí i Historická skupina priamych účastníkov SNP (součást Svazu bojovníků za svobodu), Spoločnosť M. R. Štefánika a Slovenská evanjelická cirkvi v ČR. Celkový počet organizovaných členů v jednotlivých sdruženích je odhadem 4 až 5 tisíc. Nejpočetnější jsou: KSK (2 600) a Obec Slovákov v ČR (1 250 členů v 12 organizacích). Specifický je výběrový Slovensko-český klub se základnou 400 členů. Kromě toho je asi sto členů v občanských sdruženích, které jsou kolektivními členy klubu (Kluby Slovenských dotykov, Spoločnosť priateľov Slovenska). Folklórní sdružení Limbora a Púčík mají cca 200 aktivních členů (od dětí po dospělé). Ostatní sdružení jsou výrazně méně početná. (Radim Prokop, 1998)

Slovenská národnostní menšina má v Radě dva zástupce. Aktivní spolupráce se týká:

- poskytování dotací na vydávání periodik
- oblasti dotační politiky Ministerstva kultury a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Zástupce slovenské menšiny je taktéž členem výboru Rady pro dotační politiku a výboru Rady pro spolupráci s orgány samosprávy. Je členem v Poradním sboru

ministryně školství, mládeže a tělovýchovy pro záležitosti národnostních menšin a ve výběrových dotačních komisích Ministerstva kultury. Slovenská menšina má zastoupení v Komisi pro národnostní menšiny Magistrátu hl. m. Prahy, Magistrátu města Brno, Karviná, kromě toho též v obcích Rudná pod Pradědem, Jiříkov, Stará Ves, Hradec - Nová Ves. Významná je spolupráce s orgány samosprávy v Praze, Českých Budějovicích, Moravské Třebové či Brně, kde města výrazně podporují menšinový život a podílejí se na organizování Dní slovenské kultury. I v dalších městech, kde pracují regionální Obce Slováků nebo regionální Kluby Slovenských dotyků, je velmi dobrá spolupráce (včetně ekonomické pomoci ze strany města). Týká se to Karviné, Kroměříže, Plzně, Karlových Varů a Sokolova. První kontakty začínají i na úrovni nově vytvořených krajů (Plzeňský, Moravskoslezský, Zlínský, Karlovarský, Středočeský kraj). V komisích pro národnostní menšiny pracují Slováci v Praze, Brně a Karviné. (www.vlada.cz, 2020)

2 Historie Česko slovenské migrace

Historie československé migrace, zvláště pak přítomnost Slováků na našem území, sahá do doby ještě před samotným vznikem společného státu. K častým a významným kontaktům představitelů českého a slovenského národního hnutí docházelo nejen v letech 1848-49, ale také ve druhé polovině 19. století. Řada iniciativ z české strany vedla ke vzniku skupiny slovenských intelektuálů, kteří se stali stoupenci jednotného československého národa. (Nosková, Pražské ozvěny, Minulost a současnost Slováků v českých zemích, stránky 13-16)

2.1 První republika

Už před rokem 1918 přicházeli do českých zemí slovenští dělníci, zejména na sezónní zemědělské práce či do průmyslových podniků. 28. října 1918 vznikla Československá republika. U jejího zrodu stály tři významné osobnosti, Tomáš Garrigue Masaryk, Milan Rastislav Štefánik a Edvard Beneš. Ze státotvorného úsilí politiků vznikla idea československého národa ve smyslu uměle vytvořeného politického národa, jenž se měl stát protiváhou početných národnostních menšin žijících na území Československa. Češi a Slováci vsadili na svoji etnickou příbuznost bez ohledu na předchozí historický vývoj obou národů. Rokem 1918 se vytvořily nové politické, hospodářské i kulturní podmínky pro život českého a slovenského

národa a jejich vzájemné vztahy. (Rychlík, Češi a Slováci ve 20. století, 2015, stránky 56-64)

Zatím co vznikem ČSR zažívalo Slovensko díky české pomoci obrovský kulturní vzestup (vybudovalo se slovenské školství, rozvinula se věda, literatura), pokračovala současně i migrace Slováků do českých zemí. Ta ovšem byla méně početná než migrace Čechů na Slovensko a také její charakter byl podstatně odlišný. Na Slovensko přicházeli hlavně příslušníci inteligence, naopak do českých zemí migrovali především dělníci, z nichž se většina rychle adaptovala a v českých vesnicích usazovala natrvalo. Zvláštní skupinu průmyslových dělníků tvořili slovenští dělníci (někteří i kvalifikovaní) pracující v odvětví těžkého průmyslu na Ostravsku, v severočeské průmyslové oblasti a dalších průmyslových aglomeracích (Zlín). Naprostá většina slovenských dělníků však svůj pobyt v českých zemích chápala pouze jako dočasný a po určité době se vracela zpět na Slovensko. Důležitou roli v rozvoji československých vztahů a při formování slovenské komunity sehrála slovenská inteligence, která působila na řadě úřadů, a svým zájmem o rozvoj spolkové činnosti a kulturního života pomohla vzniknout celé řadě klubů a spolků (Detvan a Považan v Praze, Kriváň a Tatran v Brně, nebo ojedinělý spolek dělníků Bradlo ve Zlíně). Většina slovenské inteligence však chápala přijímání české kultury a začleňování do české společnosti ne jako odnárodňování Slováků, ale jako obohacování české kultury. (Nosková, Pražské ozvěny, Minulost a současnost Slováků v českých zemích, 2014, stránky 16-21)

Mnoho Čechů odešlo na Slovensko a mnoho Slováků přicházelo do Čech. Slovenští studenti a studentky opět studovali v Čechách a na Moravě. Slováci působili v ústředních institucích, na poli kultury a vzdělávání v Praze i v dalších městech. Každým rokem přicházelo také mnoho Slováků na sezonní zemědělské práce, do průmyslu a stavebnictví. Někteří zůstali natrvalo. Podle sčítání lidu žilo v českých zemích 44 000 Slováků. Odlišná situace nastala po vyhlášení autonomie Slovenska (6. 10. 1938) a následně se ještě zhoršila po vzniku samostatného Slovenského štátu a protektorátu (15. 3. 1939). Slovenská republika a Protektorát Čechy a Morava v letech 1939-1944 neznamenal konec příchodu Slováků na sezonní práce. Šlo o slovenské dělníky i dělnice, kteří v pohraničí českých zemí plnili pracovní povinnost vůči Třetí říši v průmyslových závodech. Zůstali zde Slováci z let První republiky, pokud nebyli nuceni emigrovat z politických důvodů. Omezený pohyb mezi státy, propuštění slovenských dělníků (hlavně na Moravě) a statut cizince, to čekalo pro většinu slovenské populace, která zůstávala na území protektorátu. (Němec, 2022)

2.2 Poválečné období

Po druhé světové válce bylo Československo obnoveno. Slováci přicházeli po válce především do českého pohraničí, ti přicházeli hlavně z východního Slovenska. Pracovníci ze Slovenska, kteří přicházeli za prací do vylidněného pohraničí, získávali práci v textilním průmyslu, sběr chmelu, cukrové řepy a dalších plodin. Mezi těmito pracovníky ze Slovenska byli zvláštní skupinou vojenští přidělenci, tzn. příslušníci zahraničních armád, kteří měli přednostní právo na pozemky a živnosti. Po získání pozemků si přivedli z východního Slovenska pracovní sílu romského původu. Někteří čeští představitelé se obávali, aby mezi takto početnými slovenskými skupinami nebyli přívrženci Lidové strany. Samotná migrace ze Slovenska do pohraničí takto výrazně probíhala až do konce 50. let 20. století. V 50. letech se také mnoho Slováků usadilo v Ostravě, Karviné a okolí, kde našli práci v dolech. V poválečném vývoji, který zahrnoval obnovení republiky, se Slováci podíleli při osídlování pohraničí, které bylo vylidněno po odsunu Němců. Zvláštní skupinu tvořili slovenští emigranti z Maďarska, Rumunska, Jugoslávie a Francie. Slováci pocházející z většiny území Slovenska měli snahy po určitém sjednocení a také zájem o rozvoj vlastního kulturního života pomocí institucí, hlavně Matice slovenská a její místní odbory. Docházelo k výstavbě slovenských čítáren, knihoven, šíření tisku, pořádání ochotnických divadelních představení a hodinové rozhlasové vysílání (v Teplicích a Ústí n. Labem). S opadajícím zájmem Slováků však v průběhu 50. let odbory zanikly. Dalším problémem při osídlování pohraničí byl příchod Romů ze Slovenska. K nim Češi pociťovali odlišné vztahy a to se projevilo v pomalém začleňování pohraničí do společnosti. Migrace Slováků pokračovala i v 50. a 60. letech, kdy jejím důvodem byl sociálně-ekonomický faktor. V souvislosti s posilováním role těžkého průmyslu úměrně tomu rostly nároky na manuální pracovní síly, zároveň však i snaha získat lepší finanční podmínky. Hlavními cíly pro Slováky se proto staly Ostravsko, Děčín, Ústí n. Labem a Mostecko. Masovost ve stěhování do ostravského regionu podpořilo také schválení výstavby nových sídlišť a měst. (Radim Prokop, Slováci v České republice po roce 1945, stránky 71-75)

V první polovině 60. let pokračovala emigrace Slováků do Čech a na Moravu za prací. Výrazný příliv zaznamenávala nadále severní Morava. Do východních a severních Čech přicházeli lidé ze Slovenska za prací v textilním průmyslu. Do severních Čech a středních Čech zase za prací do chemického průmyslu. Pracovní i bytové podmínky byly nadále v Česku lepší než na Slovensku, a tak se mnoho Slováků stěhovalo do Česka i s rodinami. Do tehdejšího západního vojenského okruhu přicházeli sloužit slovenští důstojníci a poddůstojníci, absolventi vojenských

škol na Moravě a na Slovensku. Slovenští branci byli zařazeni ze základní vojenské služby do západního vojenského okruhu, tzn. do Čech, aby jejich vzdálenost od domova byla co největší. Čeští branci zase odcházeli na Slovensko. Mnozí slovenští vojáci založili v Česku rodiny a na Slovensko se už nevrátili. (Nosková, Pražské ozvěny, Minulost a současnost Slováků v českých zemích, stránky 37-38)

Do Prahy přicházeli slovenští studenti studovat na některé ze zdejších vysokých škol. Některé studijní obory bylo v rámci Československa studovat možné jen v Praze. Mnoho mladých lidí našlo práci i domov v Čechách a na Moravě. Mezi frekventovaná města patřila Praha, Hradec Králové, Olomouc, Brno, Ostrava a další. Do Prahy běžně přicházeli ze Slovenska sezónní dělníci na stavby, ale také do průmyslu. Jejich sezónnost se často změnila na trvalý pobyt. Neustával ani příliv úředníků, státních zaměstnanců a politický funkcionářů do Prahy, kde existovali kvóty pro Slovaky ve státních institucích. Příliv těchto zaměstnanců zesílil s vyhlášením federace v roce 1969 a trval i v době normalizace, V 70. letech žilo v Praze zhruba 20 000 Slováků. Přicházeli mladí svobodní muži, ale i mladé rodiny, které si zde zlepšily svůj sociální status, a tak zde zůstali natrvalo. S koncentrací v některých oblastech se opět projevoval zájem o rozvoj vlastního kulturního života, který dospěl k založení 2 základních škol (1956, 1969 později však zanikla). (Nosková, Pražské ozvěny, Minulost a současnost Slováků v Českých zemích, 2014, stránky 25-36)

V 70. letech se do popředí dostávaly důvody osobní a rodinné (svatba, slučování rodiny). Migrace Slováků postupně klesala, protože Slovensko svým postupným rozvojem nabízelo dostatečné množství pracovních příležitostí. Zároveň probíhal proces federalizace, který umožňoval vytvoření množství kvalifikovaných pracovních míst, což přivádělo stále více Slováků do Prahy. Ti dostávali často přednost před Čechy, což vedlo ke vzdalování obou národů a růstu protislovenských nálad. 90. léta opět přinesla pokles počtu obyvatel slovenské národnosti. Ten byl z části způsoben příklonem k české národnosti a deklarací národnosti dětí ze smíšených československých rodin. Až 70% Slováků v ČR uzavíralo smíšená manželství, která podstatným způsobem dopomáhala asimilaci jednoho z partnerů a jejich dětí. Změnil se i charakter migrace. Po rozdělení státu (1. 1. 1993) se vedle rodinných důvodů objevovaly i politické, které do ČR přivedly řadu politiků, umělců a dalších. Jejich přítomnost ale brzdila řada závažných problémů, které znesnadňovaly jejich každodenní život (prodlužování dokladů a získání českého občanství, zdravotní pojištění, získání bytu). I z těchto důvodů většina Slováků na území Česka hodnotila rozdělení republiky negativně. (Brabcová, 2020)

2.3 Rozdělení Československa a vznik slovenské menšiny

Po pádu komunismu se v nově demokratickém Československu začalo diskutovat o nové ústavě a o tom, jak řídit národ, při tom existovalo mnoho problémů rozdělujících Čechy a Slováky. Existovaly spory ohledně různých velikostí a temp růstu dvou ekonomik a moci, kterou měla každá politická strana. Mnoho Čechů se domnívalo, že federace je pro ně ekonomicky nevýhodná. To bylo umocněno úrovní místní federalistické vlády, která vytvořila vládní ministry a kabinetů pro každou ze dvou federací, čímž účinně blokovala plnou integraci. Brzy se začalo mluvit o rozdělení státu. Ve volbách v roce 1992 se předsedou vlády České republiky stal Václav Klaus a předsedou slovenské vlády Vladimír Mečiar. Měli různé názory na fungování společného státu. Brzy se politické reprezentace obou zemí dostaly do slepé uličky, z které vedla jediná cesta a to rozdělit se na dva samostatné státy. Zatímco si politici nebyli jisti, zda široká veřejnost takový krok podporuje, jednání se vyvíjela tak pokojným způsobem, že si vysloužila název „Sametový rozvod.“ Pokrok byl rychlý a 31. prosince 1992 Československo zaniklo. (Rychlík, Češi a Slováci ve 20. století, 2015, stránky 596-617)

Teprve vytvořením samostatné České republiky 1. ledna 1993 vznikla ze Slováků v Česku národnostní menšina. Šlo ovšem o velmi specifickou národnostní menšinu. Především na rozdíl od jiných národnostních skupin v Česku se Slováci sami za menšinu z důvodu historických nepovažovali a nechtěli být za ni považováni. Byly to objektivní okolnosti a do značné míry také samotný český stát, který ze Slováků menšinu vytvořil. Vnucováním statusu menšiny ovšem ve skutečnosti objektivně docházelo k diskriminaci Slováků. Potřeby Slováků byly totiž zcela jiné než potřeby příslušníků národnostních menšin. Slovákům nešlo o vlastní kulturní či školské instituce, ale o to, aby mohli v České republice žít a pracovat tak, jako před rozdělením. Mezi Českou a Slovenskou reprezentací panovala shoda v tom, že se nesmí opakovat rok 1939, kdy zánik Československa vedl k vyhánění Čechů ze Slovenska a Slováků z Česka, a že tedy každému by mělo být dovoleno zůstat tam, kde je. Ke změkčení dopadu rozdělení státu byla také na podzim 1992 podepsána řada dílčích dohod. S odstupem času je možné říci, že za dané situace zřejmě podepsané dohody představovaly maximum možného, nicméně i tak představoval vznik samostatné České republiky pro Slováky v Česku značné komplikace. (czechoslovakia, 2019)

2.4 Otázka státního občanství

Při Česko slovenských jednáních na podzim 1992 se česká a slovenská delegace nedohodly na vzájemné úpravě státního občanství. Slovenská strana vycházela při jednání z principu unijního občanství a současně i principu možnosti dvojího občanství. Občan jedné republiky měl mít na území druhé republiky stejná práva i stejné povinnosti jako občan domácí, s výjimkou politických práv rezervovaných výhradně pro domácí občany. Každý bývalý československý občan měl sice mít i nadále občanství té republiky, které získal v důsledku vzniku federace v roce 1969, ale současně měl mít možnost požádat o občanství druhé republiky. Tento nepochybně velmi benevolentní přístup česká strana odmítla. Trvala na principu výlučného občanství, které navíc u osob, které doposud nebyly občany České republiky podle zákona z roku 1969, hodlala vázat na dodatečné podmínky. Česká strana navrhovala, aby občanství příslušné republiky, jejíž někdejší československý občan nebyl občanem, mohl získat jen v případě trojročního pobytu, přičemž by tím automaticky své dosavadní republikové občanství ztrácel. To bylo nepřijatelné pro Slovenskou stranu, která počítala s dvojím občanstvím pro Slováky v zahraničí. Protože dohody nebylo dosaženo, měla si každá z republik upravit otázku státního občanství sama. (Rychlíková, Slováci v Praze, 2011, stránky 31-35)

Získání českého občanství byl pro většinu Slováků frustrující proces. Především bylo zapotřebí vyvázat se z občanství Slovenské republiky. Po rozdělení republik nejprve neexistoval v České republice žádný slovenský zastupitelský úřad nebo konzulát, prostřednictvím kterého by bylo možné propuštění dosáhnout, neboť i když diplomatické styky mezi Českou a Slovenskou republikou byly teoreticky navázány hned 1. ledna 1993, velvyslanectví Slovenské republiky v Praze bylo otevřeno teprve 28. května 1993. Vyvázání se tedy bylo nutno provést osobně na Slovensku. K tomu ale bylo nejprve třeba opatřit si doklady o osvědčení o slovenském občanství, které bylo možné získat jen u slovenských úřadů. Za všechny doklady bylo třeba platit. Vyskytly se kuriózní situace, kdy sourozenci pocházející se smíšených manželství měli každý jiné občanství, protože se narodili na území různých republik. Nechyběly případy, kdy především mladí lidé měli občanství druhé republiky jen z toho důvodu, že se tam náhodou narodili. Není třeba velké představivosti, abychom pochopili, že pro romské obyvatelstvo, často částečně negramotné a velmi často zcela nemajetné, bylo opatření podobných dokladů v praxi téměř vyloučené. Ve skutečnosti tak Romové nejenže nemohli získat české občanství, ale nezískali ani žádný doklad o tom, že jsou občany Slovenské republiky. (Rychlík, cesi.sk, 2012)

2.5 Otázka trvalého a dlouhodobého pobytu

Po rozdělení Československa nebylo možné z občanských průkazů ani cestovních pasů zjistit, kdo je občanem kterého státu, protože se občanství do těchto průkazů neuvádělo. Během roku 1993 začaly úřady v České republice i Slovenské republice vyznačovat v československých občanských průkazech republikové občanství, samozřejmě za předpokladu, že takovéto občanství mohl držitel průkazu prokázat. Od 1. ledna 1994 začaly úřady v České republice vyznačovat české občanství také do doposud vydávaných československých cestovních pasů. Zákon o pobytu cizinců z roku 1999 zrušil povolení k dlouhodobému pobytu a místo něj zavedl vízum k pobytu nad 90 dní, které se vydávalo maximálně na dobu jednoho roku. Podat žádost o takovéto vízum přímo v České republice bylo ale možné jen v případě, že cizinec již takovéto vízum měl a jen po dobu trvání platnosti tohoto víza. Tzn. osoby, které chtěly získat nově povolení k pobytu, tak musely učinit v zahraničí prostřednictvím zastupitelského úřadu České republiky ve svém domovském státě anebo případně v nějakém jiném státě a totéž platilo v případě, že původně povolení už vypršelo. Pro Slováky hodlající pracovat či studovat v České republice to znamenalo, že po získání zaměstnání či přijetí ke studiu se s příslušnými potvrzeními museli vrátit na Slovensko a tam požádat o vízum k pobytu nad 9 dní prostřednictvím konzulárního oddělení velvyslanectví České republiky v Bratislavě, případně tehdy ještě existujícího generálního konzulátu České republiky v Košicích. Tam si také vízum museli po vyřízení vyzvednout, přičemž potřebovali i platný slovenský pas, a nikoliv jen občanský průkaz. Vyřízení víza k pobytu nad 90 dní tak ve skutečnosti znamenalo dvě cesty do Bratislavy nebo do Košic. (Nosková, Pražské ozvěny, Minulost a současnost Slováků v českých zemích, 2014, stránky 35-36)

2.6 Asimilace

Pro Slováky v České republice byla vždy charakteristická vysoká míra asimilace. S ohledem na neexistenci jazykové bariéry a blízkost obou národů jde o zcela přirozený jev, který nelze zastavit. Mezi lety 1980-1991 sice stoupl počet Slováků v Praze. Z 18 544 na 23 906, ale jejich počet současně v České republice klesl z 359 380 na 320 098. Úbytek padá nepochybně na vrub asimilace, protože v uvedeném období se sice z České republiky odstěhovalo 60 102 osob, ale zároveň se ze Slovenska do České republiky 94 815 osob přistěhovalo, takže čistě aritmeticky vzato měl být počet Slováků v Česku v roce 1991 vyšší zhruba o 35 000 osob. Asimilace v Praze je podle všeho dokonce intenzivnější než jinde v České republice, takže přírůstek Slováků

v tomto městě v uvedeném období byl pravděpodobně vyvolán jen zesíleným přistěhovalectvím. Pro Slováky v Praze je charakteristická vysoká míra heterogenních sňatků. I v regionech, kde žije pohromadě větší počet Slováků, takže je možný výběr partnera ze slovenské komunity, jako například na Ostravsku, jsou manželství ze 70 % smíšená, tzn. slovensko-česká. V Praze, kde slovenská komunita pohromadě nežije, je heterogenita sňatků logicky ještě vyšší. Děti, narozené v rodinách Slováků v Praze ve smíšených manželstvích, se zpravidla přiklání k české národnosti jako národnosti většinové v širším sociálním prostředí, ve kterém žijí. Ale i děti z čistě slovenských rodin se často asimilují do českého prostředí a jejich děti se v další generaci, až na výjimky, již považují za Čechy mající maximálně povědomí o slovenském původu svých prarodičů. Přirozený přírůstek ve slovenské komunitě je proto nízký a počet Slováků je doplňován opět jen další migrací ze Slovenska. (Nosková, Pražské ozvěny, Minulost a současnost Slováků v českých zemích, 2014, str. 49)

2.7 Migrace po roce 1993

Po 1. 1. 1993 se přístup změnil. Migrace Slováků do České republiky je od té doby považovaná za migraci mezinárodní a mezi Slováky v České republice je třeba rozlišovat dvě kategorie, Slováky mající české občanství, kteří jsou vykazováni jako národnostní menšina a Slováky, občany Slovenské republiky, kteří jsou vedeni jako cizinci. Počet Slováků (slovenských státních příslušníků) je poměrně vysoký a stále roste. K tomu je potřeba dodat, že ve statistikách se cizinci objevují jen tehdy, pokud jde o osoby s trvalým anebo dlouhodobým pobytem, což ale vůbec neodpovídá skutečnému počtu přítomných Slováků na území České republiky, část Slováků v České republice proto statistika není schopna podchytit. Migrace Slováků do České republiky v období 1993-1998 vykazovala ještě jednu zvláštnost. Do České republiky se v tomto období stěhují i slovenští intelektuálové nesouhlasící s autokratickým režimem Vladimíra Mečiara. Šlo především o spisovatele, novináře, publicisty a vůbec příslušníky humanitní a umělecké inteligence. Počet těchto osob není statisticky podchycen a není ani možnost jej přesně zpětně zjistit. Stěhovali se ze Slovenska do velkých českých měst, na prvním místě do Prahy. Od pádu Mečiarova režimu v roce 1998 tato specifická migrace ustala. (Rychlík, Češi a Slováci ve 20. století, 2015, stránky 596-617)

Při sčítání lidu v roce 1991, posledním v Československu, se v České republice přihlásilo ke slovenské národnosti celkem 314 877 osob, z toho v Praze 23 906. O deset let později, při prvním sčítání lidu v České republice se zde přihlásilo ke

slovenské národnosti 193 190 osob, z toho v Praze 19 275. Na první pohled uhodí do očí úbytek počtu Slováků jak v České republice, tak v Praze, podle sčítání lidu v roce 1991 a 2001. Jako logické vysvětlení se nabízí samozřejmě především návrat části Slováků na Slovensko v důsledku zániku Československa, avšak pravý důvod je jinde. Řada osob se slovenskými kořeny, avšak národnostně lhostejných, se v nezávislé České republice raději přihlásila v roce 2001 k české národnosti. Je také pravděpodobné, že další Slováci si ztotožnili národnost se státním občanstvím a po udělení českého státního občanství si zapsali při sčítání lidu v roce 2001 českou národnost. V devadesátých letech 20. století se každoročně ze Slovenska do České republiky vystěhovalo asi 2100 osob (v osmdesátých letech 3500 osob). Tento pokles samozřejmě neobešel ani Prahu. Zatímco v letech 1981-1991 se do Prahy každý rok ze Slovenska přistěhovalo 833 až 1360 lidí, a v roce 1992 dokonce 1640 osob, po rozdělení státu nastal pokles. Pokles Slováků, každoročně se stěhujících do Prahy, způsobila nepochybně nová státní hranice a sní spojené administrativní problémy. S očekávaným rozdělením ČSFR nepochybně souvisí také vysoký počet přistěhovalců do Prahy v roce 1992, šlo o osoby, které se narychlo přihlásily k trvalému pobytu v naději, že získají po rozdělení české občanství. Avšak počet přistěhovalců ze Slovenska byl zřejmě i v letech 1993-1998 vyšší, než uvádějí statistiky. Ty totiž podchycují jen slovenské občany, kterým byl udělen trvalý nebo dlouhodobý pobyt. Mnoho osob však nepochybně pobývalo v Praze bez formálního povolení k pobytu, což bylo v zásadě možné a legální, protože dohoda mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o bezvízovém styku nestanovila pro délku pobytu na území druhé republiky žádná omezení. Možnost slovenských občanů studovat v České republice na základě reciprocity za stejných podmínek jako občané České republiky, a především poptávka po kvalifikovaných pracovních silách, způsobily nárůst počtu přistěhovalců ze Slovenska do Prahy po přelomu století. Značná část slovenských studentů, která ukončila v Praze studium, zde zůstala, případně se do Prahy po čase vrátila. V důsledku přílivu mladých lidí se v Praze mezi Slovenskou komunitou poněkud změnila věková struktura. Dalším pozitivním stimulem byl vstup obou republik do Evropské unie 1. Května 2004. Samotná migrace až do 31. 12. 1992 byla migrace Slováků do České republiky sledována jako migrace vnitřní. Slováci byli československými občany a v rámci této kategorie byli také vykazováni. Kategorie Slováků cizinců neexistovala. Počet Slováků v České republice je proměnou hodnotou, která se pohybuje v rozmezí mezi 120 000 až 200 000 lidmi. (Rychlíková, Slováci v Praze, 2011, stránky 49-52)

3 Zahraniční studenti na českých vysokých školách

3.1 Počty zahraničních studentů

Mezi lety 2010 a 2020 poklesl celkový počet studentů českých vysokých škol o čtvrtinu. Největší úbytek postihl technické obory, nárůst naopak zaznamenala skupina oborů v oblasti zdravotní a sociální péče. Počet zahraničních studentů vzrostl o třetinu. V roce 2020 studovalo na vysokých školách v České republice celkem 303,4 tisíce studentů a 63,8 tisíc studentů je v daném roce absolvovalo. Devět z deseti studentů se vzdělávalo na některé z 26 veřejných vysokých škol, 9 % navštěvovalo 31 soukromých škol a zbylé procento připadlo na dvě státní vysoké školy. Nejvíce studentů se vzdělávalo v Praze, a to 120 tisíc, s odstupem pak následovalo Brno, kde na vysokou školu chodilo 65 tisíc studentů. Mezi lety 2010 a 2020 poklesl počet studentů vysokých škol o 24,4 %. Do roku 2010 přitom každoročně rostl. Přestože se v roce 2020 počet studentů poprvé po devíti letech meziročně zvýšil o 11 tisíc, ve srovnání s rokem 2010 jich na vysokých školách studovalo o téměř 100 tisíc méně. Analogicky s tím se snižuje i počet absolventů, kterých bylo vloni 64 tisíc, tedy o 30 tisíc méně než v roce 2012, kdy vysoké školy úspěšně ukončilo historicky nejvíce absolventů. Z velké části je to způsobeno změnou populační struktury a výrazně se na něm podílela snižující se velikost populace ve věku 20-29 let, tedy věku typickém pro studium vysoké školy. Nicméně i v této věkové kategorii došlo k poklesu podílu studentů vysokých škol, kdy v roce 2020 tento podíl činil přibližně 18 % v porovnání s 20 % v roce 2011, kdy byl nejvyšší. Úbytek počtu studentů se dotkl téměř všech skupin oborů. Výjimku tvoří skupina oborů v oblasti zdravotní a sociální péče, kde došlo v porovnání s rokem 2010 k nárůstu o 7 %. Naopak největší úbytek studentů zaznamenaly obory z oblasti technika, výroba a stavebnictví, a sice o 37 %. Podíl studentů cizí státní příslušnosti se v posledních deseti letech soustavně zvyšoval a v absolutním vyjádření vzrostl o jednu třetinu (33,6 %). V roce 2020 dosáhl podíl zahraničních studentů na českých vysokých školách 17 %. Dlouhodobě nejvyšší zájem o studium v Česku mají Slováci, s odstupem pak následují studenti z Ruské federace, Ukrajiny a Kazachstánu. Celkem studovalo v roce 2020 některou z vysokých škol v České republice 50 441 cizinců mající 165 různých státních občanství. (www.czso.cz, 2021)

Každý slovenský student, který se rozhodne pro studium v České republice, je považován za cizince. Přesto je však jeho situace, ve srovnání se studentem z jiné země, přece jen trochu odlišná. Důvodem toho je především jazyková blízkost našich dvou zemí. Slovenští studenti se nemusí bát jazykové bariéry. A nejen to. Student

pocházející ze Slovenska má v rámci českého školství výsostné postavení. V roce 2001 totiž došlo k podpisu mezivládní dohody, která slovenským studentům zaručuje studium za stejných podmínek jako Čechům. Česko a Slovensko se zkrátka vzájemně zavázalo spolupracovat tak, aby občané jednoho státu mohli v tom druhém studovat za stejných podmínek jako občané té země. (www.hks.re, 2020)

3.2 Spokojenost se studiem

Na konci roku 2019 vznikl ve spolupráci Domu zahraniční spolupráce (DZS) a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) výzkum, který dotazoval zahraniční studenty, kteří v České republice studují vysokou školu. Do výzkumu nebyli zahrnuti studenti přijíždějící v rámci mobility jako je například Erasmus+. Cílem šetření bylo zlepšit podmínky pro studium zahraničních studentů v ČR. Podle dat ze systému SIMS (Sdružené informace matrik studentů) až 90 % studentů navštěvuje vysokou školu prezenčně a zbylých deset v rámci kombinovaného studia. Nejvíce studentů s jinou než českou národností navštěvuje Univerzitu Karlovu. Dům zahraniční spolupráce a MŠMT realizovali dotazníkové šetření, ve kterém zkoumali propagační aktivity ČR jako studijní destinace. Sledovali kvalitu studijních programů a dostupnost podpůrných služeb ze strany vysokých škol. Osloveny byly všechny veřejné, státní i soukromé vysoké školy a dohromady se zapojilo 86 procent škol. Z výzkumu a dat SIMS vyplývá, že počet zahraničních studentů od roku 2000 roste. Nejpočetněji jsou dlouhodobě zastoupeni Slováci, ke konci loňského roku tvořili 45,4 % ze všech, ovšem data dokládají, že jejich počet od roku 2012 klesá. Na druhém a třetím místě jsou studenti z Ruska a Ukrajiny, přičemž počet ukrajinských studentů se meziročně zvýšil o 8,2 %. Nejvýraznější meziroční procentní změna je pak u studentů s čínskou národností. Bezplatně v českém jazyce studuje 70 % dotazovaných zahraničních studentů. Důvodem pro studium v ČR je poloha země i možnost studovat zdarma v českém jazyce. Typickým studentem ze zahraničí je podle výzkumu DZS žena ve věku 23 až 25 let, pocházející ze Slovenska nebo Ruska a studující bakalářský studijní program v češtině. Pro 70 % dotazovaných bylo studium v ČR první volbou a 77 % z nich se rozhodovalo zejména mezi studijními obory v českém jazyce. Důvody pro výběr ČR jakožto destinace pro studium představují zejména studijní obory, konkrétní vysoké školy a poloha země. Pro studenty z Kazachstánu pak hraje významnou roli také bezpečnost. Konkrétní vysokou školu si pak 63 % zahraničních studentů volí především na základě oboru, který chtějí studovat. Pro 59 % je důležitá reputace školy a 36 % sleduje hodnocení vysokých škol v mezinárodních žebříčcích. Pro studenty z Německa je pak

významným kritériem jednoduchost přijímacího řízení. Jako jiné důvody uvedli respondenti například osobnost Tomáše Garrigue Masaryka nebo fakt, že diplom ze zvoleného studijního programu má mezi odborníky v jejich zemi poměrně velkou váhu. Zdrojem informací o možnosti studia v ČR jsou pro valnou většinu dotazovaných přátelé a rodina, dále pak střední nebo vysoké školy v jejich zemi. Agenturu či studijního agenta využívají zejména studenti z Kazachstánu, Německa nebo Ruska. Valná většina dotazovaných (91 %) by studium v ČR doporučila, ale jen 67 % by si zvolilo stejný studijní obor. Až 52 % zahraničních studentů považuje svůj studijní program za příliš náročný, jedná se o studenty stavebnictví a architektury, zdravotní a sociální péče, ale také matematiky a statistiky nebo pedagogických oborů. S výukou v češtině jsou studenti spokojeni, u angličtiny už méně.

Vnímání kvality vyučujících se liší s jazykem studia. Zatímco s výukou v českém jazyce je spokojeno 93 % studentů, s výukou v angličtině je spokojeno jen 77 % dotazovaných. Nespokojenost vnímají zejména západoevropané, například Němci v dotazníku uvedli, že podíl kvalitních učitelů je 40 % a méně. Téměř třetina z nespokojených studentů uvádí jako hlavní důvod nespokojenosti nízkou kvalitu anglického jazyka vyučujících, pětina pak nedostatek kvalitních učitelů. Dvě třetiny ze všech dotázaných studentů by VŠ ani studijní obor neměnili. O správnosti svého rozhodnutí jsou přesvědčeni zejména studenti ze Slovenska. Mezi nejlépe hodnocené obory patří právo, informační a komunikační technologie či umění. Spokojenost studentů ovlivňuje také to, jestli by Českou republiku pro studium doporučili. Valná většina slovenských studentů (97 %) ČR doporučuje, stejně jako tři čtvrtiny studentů ze západní Evropy, Indie nebo Středního východu. Celkově by ale Českou republiku doporučilo 91 % všech dotázaných studentů. Obecně si dotazovaní služby na vysokých školách pochvalují a to ať už co se týče přístupu administrativních pracovníků, studentských organizací nebo využívání informačních technologií na školách. Patnáctiprocentní rozdíl se objevuje u studentů v anglickém jazyce a studentů v jazyce českém. Pro anglicky mluvící studenty je orientace ve škole poněkud složitější. Zmiňují zejména nízkou úroveň angličtiny na straně zaměstnanců vysokých škol. Až polovina studentů chce zůstat v Česku. Celkem 64 % dotazovaných uvedlo, že se cítí být začleněni mezi české studenty. Nicméně největší sounáležitost vnímají mezi zahraničními studenty navzájem (84 %). Není překvapením, že s integrací nemají problém slovenští studenti. Celkem 91 % se cítí být součástí komunity českých studentů. S obtížemi se však potýkají anglicky hovořící jedinci a nejvýraznější nezačlenění vnímají Němci (pouze 18 %), kteří však společně s Indý vnímají největší zapojení mezi zahraniční studenty. Z výzkumu také vyplývá, že celkové méně spokojení studenti ze západní Evropy a Středního

východu a Ameriky se zároveň cítí méně integrováni. Další oblastí dotazníku byly plány do budoucna. Až polovina zahraničních studentů chce zůstat v ČR, přičemž polovina z nich chce pokračovat ve studiu a polovina si zde plánuje najít práci. V Čechách chtějí nadále studovat zejména slovenští studenti. Zájem o práci v zahraničí projevili spíše anglicky hovořící (22 %) a doktoranti (22 %). Malá část respondentů (15 %) by se ráda vrátila do své domovské země a začala tam pracovat. (Kantková, 2019)

Analýza výsledků Národních srovnávacích zkoušek z posledních pěti let ukázala, že slovenským uchazečům se daří u přijímaček na VŠ od Scio obdobně jako těm českým, v testech z matematiky dosahují dokonce lepších výsledků. Slovenských uchazečů každoročně přibývá vzhledem k celkovému počtu uchazečů o české VŠ. Pro české studenty tak představují významnou konkurenci. Na české vysoké školy se v loňském akademickém roce hlásilo 11 327 slovenských uchazečů, kteří podali 20 379 přihlášek. Celkem se o vysoké školy ucházelo 127 218 zájemců. Slováci tedy tvoří téměř 9% všech uchazečů o české vysoké školy. Z těchto slovenských uchazečů prošlo 3 808 v loňském roce Národními srovnávacími zkouškami (NSZ). Tedy více než jedna třetina (34 %). Češi i Slováci dosahují obdobných výsledků v testu Obecných studijních předpokladů. V testu ze ZSV dosahují lepších výsledků čeští uchazeči, Slováci jsou ale lepší v matematice. Nejlepší slovenští uchazeči se hlásí na právnické fakulty, přírodovědné obory a technické obory. Nejvíce z nich míří na technické a ekonomické obory. Národními srovnávacími zkouškami prochází 34 % všech slovenských uchazečů, kteří míří na české Vysoké školy. Průměrný percentil Čechů a Slováků v testu Obecných studijních předpokladů je téměř shodný. Nejlepší slovenští uchazeči míří na právnické fakulty, byť jich v loňském akademickém roce bylo pouze méně než tři desítky. V testu Základů společenských věd se více daří Čechům, neboť některé otázky vyžadují znalost českých reálií, například politiky nebo historie. Řada Slováků míří i na humanitní a společenskovědní obory, ti však dosahují o něco nižších výsledků. (www.scio.cz, 2018)

3.3 Ekonomický přínos zahraničních studentů

Ekonomický přínos přes 118 milionů korun ročně znamenají Slováci, kteří studují na Masarykově univerzitě, a to zejména pro Brno a jižní Moravu. Vyplývá to ze studie, kterou zpracovali studenti z ekonomicko-správní fakulty pod vedením Daniela Němce. Přítomnost slovenských studentů je z pohledu regionu i celostátně ekonomicky výhodná i přesto, že jich většina studuje v českých studijních programech a za své studium stejně jako čeští studenti na veřejných školách neplatí.

Ročně přinese české ekonomice student, který nepracuje a příliš neutrácí až 220 tisíc korun. Při stanovování ekonomického dopadu studia Slováků v Česku se ekonomové zaměřili na rozdíl mezi krátkodobými výnosy, které zahrnují zejména jejich výdaj na zajištění životních potřeb po dobu pobytu v České republice, a náklady, které za jejich pobyt a studium vznikají českému státu. Náklady se pohybují od více než 67 tisíc do 79 tisíc korun. Pro vyčíslení dlouhodobého dopadu pak ekonomové započítali i daňové výnosy z ekonomické činnosti studujících Slováků. Výnosy na studenta odhadli odborníci v rozmezí 81 tisíc až 220 tisíc korun. To, kolik Slováci během svého studia utratí za ubytování, jídlo a služby stanovili autoři studie na základě dostupných dat z Českého statistického úřadu a na základě rozsáhlého dotazníkového šetření, kterého se účastnilo na 580 slovenských studentů. Z výsledků dotazníků například vyplynulo, že téměř polovina slovenských studentů, chce po absolutoriu zůstat v České republice. Ekonomové se proto zabývali také tím, jak českou ekonomiku ovlivní slovenští absolventi, kteří po ukončení studia zůstanou. Ekonomický přínos jednoho absolventa činí téměř 189 tisíc korun ročně. Očekávaný ekonomický přínos slovenských absolventů všech českých vysokých škol za rok 2014 tak činí přes 525 milionů korun, z čehož by víc než 108 milionů korun připadalo na slovenské absolventy MU. V roce 2014 navštěvovalo české vysoké školy celkem 22 680 slovenských studentů a jejich podíl na celkovém počtu studujících na vysokých školách v Česku byl 6,5 procenta. V případě Masarykovy univerzity byl v témže roce podíl slovenských studentů ještě vyšší, a to 15,7 procenta, tedy 5454 studujících Slováků. Slováci mají o studium na MU dlouhodobě velký zájem a tradičně tvoří nejpočetnější skupinu zahraničních studentů. Důvodem vysokého zájmu slovenských studentů o studium na českých vysokých školách je i nižší úroveň vysokých škol na Slovensku. Podle žebříčku vysokých škol ve světě jsou kromě Komenského univerzity ostatní slovenské vysoké školy až v druhé tisícovce daného žebříčku. (www.webometrics.info) (redakce, 2015)

4 Slovenští zaměstnanci v České republice

4.1 Počet Slováků pracujících v České republice

Poprvé v historii počet slovenských zaměstnanců v ČR překročil hranici 200 tisíc v roce 2019, přesněji šlo o 201 952 osob. Od roku 2004, kdy jak ČR, tak Slovensko vstupovaly do EU, se počet Slováků zaměstnaných v ČR přibližně ztrojnásobil. Od roku 2010 se pak zhruba zdvojnásobil. Klíčovým důvodem tohoto vzestupu jsou

dlouhá léta prosperity ČR a rekordně nízká míra nezaměstnanosti. Tyto fenomény slouží jako magnet, který přitahuje zaměstnance ze zahraničí. Ze států EU suverénně vedou Slováci. Po Slovácích následují Poláci, kterých bylo 46 430, a Rumuni (44 669). Za států mimo EU bylo nejvíce řádně registrovaných zaměstnanců v ČR loni z Ukrajiny 144 114 osob, a pak s velkým odstupem z Ruska (16 912) a z Vietnamu (13 935). Slováků pracujících v Česku přibýlo v uplynulém desetiletí zhruba sto tisíc, Čechů pracujících na Slovensku jenom zhruba čtyři tisíce. V uplynulém desetiletí pokračoval trend disproporčního zájmu Slováků o pozici na českém trhu práce v porovnání se zájmem Čechů o pracovní místo na tom slovenském. Nic zásadního na tomto trendu nezměnil ani vstup Slovenska do Eurozóny, k němuž došlo 1. ledna 2009. I pokud se zohlední zhruba poloviční velikost slovenského trhu práce v porovnání s tím českým, zůstává rozdíl stále markantní. Český trh práce si tedy stále udržuje vysokou atraktivitu i pro zahraniční zaměstnance ze zemí platících eurem. Silný zájem Slováků o uplatnění na tuzemském trhu práce nijak nepolevuje ani v posledních letech. To se přitom nedá říci o zájmu Čechů o práci na Slovensku. Loni počet Čechů, kteří tam pracují, meziročně poklesl, byť poměrně nepatrně. V České republice nikdy v její historii nepůsobilo tolik zahraničních zaměstnanců jako právě loni. Počet řádně registrovaných pracovníků ze zahraničí loni koncem roku vystoupal na takřka 622 tisíc. (Kovanda, 2020)

4.2 Důvody migrace Slováků do České republiky

Slovensko čím dál častěji opouštějí především mladí lidé, kteří se k životu v Česku rozhodnou už během studií na střední či vysoké škole, podle průzkumu projektu Proudly takto uvažovalo devět z deseti oslovených Slováků žijících v Česku. Dvě pětiny lidí k nám přišly, protože zdejší vysoké školy považovaly za kvalitnější. Třetina Slováků chtěla odejít do zahraničí a ČR, především pak do Prahy či Brna. Slovenský trh práce je v očích uchazečů často zatížen tzv. rodinkárstvím, mají tak pocit, že bez známostí se na zajímavé místo dostanou jen stěží. Ukázalo se, že řada Slováků do 35 let, kteří tu dnes žijí, jsou světoběžníci. Třetina z nich studovala či žila i jinde v zahraničí. Naprostá většina Slováků (69 procent) považuje za výhodnější dělat kariéru v České republice, která je pro ně atraktivní především z pohledu většího množství pracovních příležitostí. Tři čtvrtiny pak oceňují lepší platové podmínky, stejný počet i vyšší životní úroveň. Slováci mají podle průzkumu pocit, že ve firmách v ČR je menší korupce než na Slovensku. Slováci v ČR také v nemalé míře oceňují větší toleranci české společnosti ať už směrem k rozdílným náboženstvím, rasám či LGBT komunitě. Poptávka českých firem je podle některých také

rozmanitější a snáze tu nachází uplatnění ve svém oboru či odbornosti. Mnoha Slovákům žijícím v Česku pochopitelně chybí rodina či přátelé, kteří zůstali „doma“, některým se navíc stýská i po slovenské přírodě či národním jídle a pití. Ovšem čím déle zde žijí, tím méně jsou ochotní se na Slovensko vrátit. S jejich věkem pak roste pocit, že jsou doma v ČR. I tak se ale čtyři pětiny oslovených cítí doma v ČR i na Slovensku, kde vyrostli. K návratu na Slovensko by je přesvědčila především nějaká vážná rodinná situace (87 %), případně by se přestěhovali zpět, kvůli partnerovi či partnerce (69 %). Atraktivní pracovní nabídka by nalákala k odchodu na Slovensko dvě třetiny oslovených. Hlavní roli by v tom pochopitelně hrály peníze, na druhém místě pak zajímavá pracovní náplň. (Klusoň, 2019)

Závěr

Řekl bych, že bakalářská práce jednoznačně potvrdila, že migrace Slováků do České republiky je pro Českou republiku přínosem, desetiletí migrace do České republiky se stalo zcela běžným a ukazuje se, že k migraci dochází i v současnosti, i když se životní úroveň na Slovensku výrazně přiblížila životní úrovni v České republice. K hlavnímu důvodu rozhodně patří atraktivita českých vysokých škol, které lákají velké množství mladých Slováků, kteří podle průzkumů patří mezi ty nejnadanější. Dalším důvodem pro stále pokračující migraci Slováků do České republiky je lákadlo v podobě života v Praze. Naše hlavní město nabízí značné pracovní i volnočasové možnosti, slovenská města v tomto Praze nemohou konkurovat.

Cílem mé práce bylo sledovat vývoj slovenské migrace do České republiky. Ve své práci jsem se snažil nejprve přiblížit historický vývoj migrace ze Slovenska a poukázat na příčiny migrace. Slovenská imigrace má pro Českou republiku svá specifika, ale netvoří žádný výrazný společenský problém. Protože tato migrace Slováků do České republiky navazuje na předlistopadovou migraci do České republiky a tak k nám míří velké množství pracujících. Novým aspektem migrace Slováků jsou vysoké počty slovenských studentů na našich vysokých školách, z nichž část v České republice po studiích zůstává, čímž naše země získává vysoce kvalifikované zaměstnance. Nejenže tito studenti patří k premiantům na vysokých školách, a tím že v České republice po studiu zůstávají, vytvářejí přidanou hodnotu v podobě vykonané práce, která se státu vrací v podobě daní. Zároveň kompenzují nedostatek vysoce kvalifikovaných zaměstnanců v technických oborech a také ve zdravotnictví. U migrace zaměstnanců je to z části podobné jako u studentů, kdy k nám míří slovenští migranti, kteří poté pracují v průmyslu, který

dlouhodobě trápí nedostatek zaměstnanců, tím pomáhají vytvářet vyšší výkonnost naší ekonomiky. Migrace Slováků do České republiky je tak pro naši zemi zcela jednoznačně přínosem.

Zdroje

Český statistický úřad. 2018. Každý desátý zaměstnanec v ČR je cizinec. Czso.cz. [online]. [cit 6.1.2022]. dostupné z www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/kazdy-desaty-zamestnanec-v-cr-je-cizinec.

Český statistický úřad. 2021. Počet v Česku pracujících cizinců loni vzrostl. czso.cz. [online]. [cit 28.1.2022]. dostupné z www.czso.cz/csu/czso/pocet-v-cesku-pracujicich-cizincu-loni-vzrostl.

Český statistický úřad. 2021. Vysoké školy u nás studuje 300 tisíc studentů, výrazně mezi nimi roste podíl cizinců. czso.cz. [online]. [cit 29.12.2021]. dostupné z www.czso.cz/csu/czso/vysoke-skoly-u-nas-studuje-300-tisic-studentu-vyrazne-mezi-nimi-roste-podil-cizincu.

Dějepis. Československo mezi světovými válkami. Dějepis.com. [online]. [cit 18.11.2022]. Dostupné z www.dejepis.com/ucebnice/formovani-ceskoslovenskeho-statu-1918-1921/.

Diskusní fórum 20 let menšinou. Češi.sk. [online]. [cit 18.11.2022]. Dostupné z www.cesi.sk/20/rychlik.htm.

Finanční a ekonomické informace. 2020. V Česku loni působilo přes 200 tisíc slovenských zaměstnanců, nejvíce v historii. Faei.cz. [online]. [cit 18.10.2022]. Dostupné z www.faei.cz/v-cesku-loni-pusobilo-pres-200-tisic-slovenskych-zamestnancu-nejvice-v-historii/.

Helena Nosková. Pražské ozvěny, Minulost a současnost Slováků v českých zemích. 1. Vydání. Praha. Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky. 2014. ISBN 978-80-7285-178-2.

Hospodářská a kulturní studia. 2020. Fenomén slovenských studentů na českých vysokých školách. Hks.re. [online]. [cit 1.12.2022]. Dostupné z www.hks.re/wiki/fenomen_slovenskych_studentu_na_ceskych_vysokych_skolach.

Hospodářská a kulturní komora. 2020. Slováci v ČR. Hks.re. [online]. [cit 29.12.2021]. Dostupné z www.hks.re/wiki/slovaci_v_cr.

Jan Rychlík. Češi a Slováci ve 20. Století. 2. Vydání. Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR. 2015. ISBN 978-80-7429-631-4.

Kristýna Kantková. 2021. Žena do 25 let je typickým zahraničním studentem. Ilist.cz. [online]. [cit 31.12.2021]. Dostupné z www.ilist.cz/clanky/zena-do-25-let-je-typickym-zahranicnim-studentem.

Magdaléna Rychlíková. Slováci v Praze, Vliv velkoměsta na jejich integraci do českého prostředí. 1. vydání. Praha. Etnologický ústav. 2011. ISBN 978-80-87112-55-7.

Ministerstvo vnitra České republiky. 2021. Služby pro veřejnost. Mvcr.cz. [online]. [cit 17.11.2022]. Dostupné z www.mvcr.cz/clanek/informace-pro-cizince-obcane-eu-a-jejich-rodinni-prislusnici-trvaly-pobyt.aspx.

MUNI. 2015. Slovenští studenti MU znamenají pro region ekonomický přínos. Em.muni.cz. [online]. [cit 8.1.2022]. dostupné z em.muni.cz/udalosti/6458-slovensti-studenti-mu-znamenaji-pro-region-ekonomicky-prinos.

Petr Bednařík, PhDr. Helena Nosková CSc., Mgr. Zdenko Maršálek Ph.D., Mgr. David Kovařík Ph.D. Menšiny kolem Praha. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. 2020. ISBN 978-80-7285-249-9.

Radim Prokop, Olga Šrajerová, Karel Sommer, Emil Gímeš. Slováci v České republice po roce 1945. 1. Vydání. Ostrava. Slezský ústav Slezského muzea v Opavě. 1998. ISBN 80-86101-13-4.

Ranking web of universities. 2022. Slovakia. [online]. [cit.30.8.2022]. Dostupné z www.webometrics.info/en/europe/slovakia%20.

Sdružení pro integraci a migraci. Občané EU a jejich příslušníci. Migrace.com. [online]. [cit 17.11.2022]. Dostupné z www.migrace.com/cs/poradna/informace-pro-cizince/obcane-eu-a-jejich-rodinni-prislusnici.

Scio. 2018. Do Česka míří tisíce slovenských uchazečů na VŠ. Scio.cz. [online]. [cit 1.1.2022]. dostupné z www.scio.cz/download/Tiskova_Zprava_Scio_Slovaci_miri_na_ceske_VS.pdf.

ThoughtCo. 2019. The Velvet Divorce: The Dissolution of Czechoslovakia. [online]. [cit 29.8.2022]. Dostupné z www.thoughtco.com/the-velvet-divorce-1221617.

Vláda České republiky. 2020. Slovenská národnostní menšina. Vláda.cz. [online]. [cit 28.12.2021]. Dostupné z www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/slovenska-narodnostni-mensina-16157/.